

"Dit zal vijftien dagen duren. Of vier jaar"

Brussel, 10 mei 1940. De binnenstad wordt, net als het 'vliegveld' van Evere en het station van Schaarbeek, gebombardeerd. Burgers verliezen het leven. Mensen blijven verdund achter.

Koninklijk Museum van het Leger en de Krijsgeschiedenis.

In de vroege ochtend van de eerste oorlogsdag wordt meteen het vliegveld van Schaffen gebombardeerd. Bijna alle Belgische vliegtuigen aldaar zijn direct vernietigd.

KOS

KONING LEOPOLD VAT SITUATIE SAMEN OP EERSTE OORLOGSDAG - In de nacht van 9 op 10 mei 1940 valt het Duitse leger ons land, Nederland en Luxemburg aan. Het duurt nog een uur eer onze belangrijkste ministers dat willen inzien. Pas dan doen ze een beroep op militaire hulp uit Londen en Parijs. "Hun snelle komst leek erg beloftevol. Dat was helaas het laatste goede nieuws."

*TEKST: ERWIN VERHOEVEN
FOTOREDACTIE: BART LEYE*

In de nacht van 9 op 10 mei 1940 is een Duitse aanval onafwendbaar. Kolonel Goethals heeft dit vanuit Berlijn aangekondigd. Het 2de Bureau (militaire inlichtingen) krijgt

verontrustende berichten binnen uit Nederland en Luxemburg. De belangrijkste ministers brengen de nacht door op het kabinet van minister van Buitenlandse Zaken Spaak. Generaal Van Overstraeten, militaire raadgever van koning Leopold en echte baas van ons leger, zit thuis bij de telefoon.

Om 4.30 uur 's morgens krijgt hij een oproep van generaal Keyaerts, de bevelhebber van de troepen in de Ardennen: "Het grondgebied wordt overvlogen. Veel vliegtuigen boven Marche-en-Famenne. Vuurgevechten aan de grens. We voeren geplande vernielingen uit."

Van Overstraeten brengt de ministers op de hoogte. Ze aarzelen om al een beroep te doen op onze 'garanten', Frankrijk en Engeland. Misschien wordt alleen Nederland aangevallen en zijn dat de "vuurgevechten" waarvan sprake. Lang zullen ze niet meer in die illusie verkeren. De telefonisten van het 2de Bureau worden kort nadien overspoeld met meldingen.

4.35 uur: massaal veel Duitse vliegtuigen in de buurt van Lanaken. Ze landen op Belgisch grondgebied.

4.40 uur: twee Duitse vliegtuigen hebben vooruitgeschoven positie van 18de Linie aangevallen. Zouden zijn neergeschoten.

4.45 uur: twintig Duitse vliegtuigen boven Trois-Ponts.

4.47 uur: tien Duitse vliegtuigen geland tussen Vroenhoven en Kesselt. Vijf vliegtuigen geland in de buurt van de watertoren van Mopertingen.

5.00 uur: grens geschonden in Gemmenich. Geplande vernielingen worden uitgevoerd. Twintig Duitsers bovenop het fort van Eben-Emael. Talrijke escadrilles vliegen boven

Genoelselderren.

5.05 uur: dertig Duitsers bovenop Eben-Emael. Hebben verscheidene vuurmonden vernietigd. Worden onder vuur genomen door de Luikse forten van Pontisse en Barchon.

5.14 uur: bombardement van het vliegveld van Schaffen.

5.14 uur: het station van Jemelle staat in brand.

Allemaal zeer fragmentarische inlichtingen, die absoluut geen volledig beeld geven van de toestand. Maar ze bevatten - achteraf gezien - alle cruciale elementen van de Duitse 'verrassingsaanval'. Want hoewel we verwittigd waren, worden we verrast. Door luchtlandingstroepen die in de rug landen van de bewakers van de cruciale bruggen over het Albertkanaal, door een commando dat bovenop Eben-Emael landt en door het - gedeeltelijk - uitschakelen van ons al redelijk armtierig 'Vliegwezen'. De militaire gevolgen zullen snel duidelijk worden.

Ondertussen dringt ook in de Wetstraat langzaam maar zeker bij iedereen door dat het oorlog is. Om 5.17 uur gaat in Brussel het luchtalarm af. Het 'vliegplein' van Evere en het station van Schaarbeek zijn de doelwitten. Er vallen ook elders in de hoofdstad bommen. Toch wordt er nog altijd gearzeld. Zijn het wel bommen? Of is het enkel geluid van afweergeschut? Spaaks kabinetchef Le Ghait besluit de burgerluchthaven van Evere te bellen. De Sabena-verantwoordelijke ter plaatse overtuigt de minister. Het zijn wel degelijk bommen. Het is 5.35 uur en tijd om hulp te vragen aan Parijs en Londen. Maar nu werkt de telefoon niet meer. Dan maar bellen vanuit de Grote Post? Daar verwijst men door naar de

telefooncentrale van de Strostraat. Uiteindelijk lukt het om onze ambassadeurs te bereiken. Spaak is ondertussen voor alle zekerheid zélf naar de Franse en Britse ambassade in Brussel getrokken.

Minachting

Koning Leopold rijdt om 5.45 uur van Laken naar het paleis in Brussel. Aan zijn ordonnans zegt hij: "De Duitsers gaan zich dit nog beklagen. Ze zijn gek geworden. Of ze voelen zich buitengewoon sterk." Op het paleis ontvangt hij premier Pierlot, Spaak en minister van landsverdediging Denis. Pierlot en zijn ministers zijn ervan overtuigd dat Leopold - net als zijn vader in 1914 - de ministerraad zal voorzitten en na de middag een toespraak zal houden in het parlement. De koning weigert. Hij zegt dat hij als opperbevelhebber zo snel mogelijk naar het Groot Hoofdkwartier in het Fort van Breendonk wil vertrekken.

Minachting voor de parlementaire democratie, zal hem later worden aangewreven. Premier Pierlot schrijft na de oorlog dat hij Leopold er op dat moment al van verdacht zich niet volledig aan de zijde van de Geallieerden te willen scharen. De verdedigers van de koning hebben het er altijd op gehouden dat de omstandigheden van 1940 in niets te vergelijken waren met die van 1914. Op 10 mei 1940 is het land zonder waarschuwing of oorlogsverklaring aangevallen, niet door het logge en trage leger van de Duitse keizer, maar door de snelle en mobiele speerpunten van het leger van de Führer. De notie 'beschikbare tijd' is van een andere orde.

Leopold heeft dat inderdaad beter begrepen dan zijn ministers. Als hij wat later in Brussel afscheid neemt van zijn secretaris graaf Capelle, zegt hij: "De oorlog zal vijftien dagen duren. Of vier jaar." In beide zit, achteraf gezien, een grond van waarheid.

"Moi d'abord"

Kamer en Senaat worden dus in de namiddag toegesproken door de belangrijkste ministers. Vooral Spaak oogst veel succes, wanneer hij beschrijft hoe hij die ochtend de Duitse ambassadeur ontvangen heeft. Von Bülow-Schwante moest hem de nota voorlezen die de regering van het Rijk had voorbereid om de agressie goed te praten. Spaak gaf de ambassadeur geen kans. "Moi d'abord. Ik eerst", zei hij. Waarop hij de ambassadeur het Belgische protest voorlas. Toen Von Bülow-Schwante nadien opnieuw wilde beginnen, nam Spaak het papier uit zijn handen. "Ik ga u de rest van de lectuur besparen."

In zijn memoires schrijft Spaak hoe hij de avond van de 10de mei de Engelse troepen door Brussel naar Leuven zag trekken: "Hun snelle komst leek erg beloftevol. Onze 'garanten' hadden zonder aarzelen onze oproep om hulp beantwoord. Dat was helaas het laatste goede nieuws."

Inderdaad. Aan het Albertkanaal staat het Belgisch front na één dag op instorten.

Om 5.35 uur wil men hulp vragen aan Parijs en Londen, maar de telefoon werkt niet meer

Aan het

Albertkanaal staat het

Belgisch front na

één dag op instorten